

Секція: Економічні науки

**Обґрунтування способів відтворення основного капіталу підприємств
з використанням кредитного фінансування**

Фесенко І.А,

д.е.н., доц., професор кафедри економіки підприємства та менеджменту,
Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця, м. Харків

Покращення макроекономічної ситуації, яке намагається забезпечити Уряд України, потребує підвищення інвестиційної активності українських підприємств. Тому збільшується потреба в фінансуванні підприємств в різних формах, в тому числі шляхом банківського кредитування, як одного з основних способів фінансування інвестиційних проектів при обмеженості власних коштів.

Метою роботи є оцінка економічної вигоди підприємства від використання різних кредитних операцій при обранні варіанту залучення позикових засобів для відновлення свого економічного потенціалу.

В розвитку малого та середнього бізнесу Уряд України сьогодні бачить рушійну силу економіки, тому саме на цей сектор спрямоване дане дослідження, пов'язане з обґрунтуванням вибору підприємствами кредитора, який в повній мірі зміг би задовольнити потреби в позикових коштах і надав би найвигідніші умови для залучення їх підприємством.

На нашу думку, в теперішній час найбільш вірогідними для здійснення відтворення основного капіталу є декілька основних варіантів залучення кредитного фінансування розвитку підприємств. Розглянемо можливість їх обрання підприємствами малого та середнього бізнесу.

Якщо підприємство планує отримати довгостроковий кредит, а капітальні вкладення, пов'язані з реконструкцією підприємства, його технічним переозброєнням, впровадженням нової техніки, вдосконаленням технології виробництва, а також інші витрати, що ведуть до збільшення вартості основних засобів є об'єктами довго- та середньострокового

кредитування, та сума кредиту не є для банку, в якому підприємство має розрахунковий рахунок, великою, банк має змогу самостійно надати кредит підприємству під прийнятну для обох сторін на сьогоднішній день процентну ставку. Щоб визначити витрати, пов'язані з залученням банківського кредиту, підприємству спочатку необхідно обрати, за якою схемою йому вигідніше було б розраховуватися з банком - ануїтетною або стандартною. Перед залученням коштів інвесторів (не має значення, чи інвестором є банк, чи інший фінансовий посередник) необхідно чітко уявляти, якого результату очікуємо від цих інвестицій, і які умови саме для підприємства є найприйнятнішими, а ні для інвестора. Далі, в процесі роботи сторін, кожна з них буде відстоювати свої вигоди, але для себе менеджмент підприємства має чітко визначитися, на які поступки він може піти, а на які - ні.

Порівнюючи між собою наведені варіанти кредитування виходить, що кредитування за стандартною формою є вигіднішим в розумінні переплати за кредитом. Але не слід забувати, що при ануїтетному методі щомісячна сума виплат не змінюється і є меншою, ніж в перших періодах при стандартному. А загальна сума виплат при ануїтетному методі більша, ніж при стандартній схемі.

Але така оцінка є доволі спрощеною і майже не висвітлює проблем, пов'язаних з обслуговуванням кредиту підприємством. Зупинимось на деяких аспектах довгострокового кредитування з метою запобігання підприємствами низки помилок, яких припускається менеджмент підприємств, особливо тих, хто не уважно ставиться до вибору способів залучення коштів і вибору кредиторів.

По-перше, саме поняття «довгостроковий кредит» вже набуває значення кредиту з підвищеною відсотковою ставкою (відсоток за ризик).

По-друге, в зв'язку з тим, що банки, надаючи довгострокові кредити підприємствам, несуть більший ризик, ніж підприємства, саме вони і диктують свої умови надання кредиту (платність, забезпечення, графік

повернення) і дуже рідко, особливо сьогодні, йдуть на поступки підприємствам.

По-третє, отримання підприємством довгострокового кредиту в банку практично «ставить хрест» на отриманні короткострокових кредитів цим підприємством на поповнення обігових коштів, оскільки банки і в кращі часи намагалися уминати надання другого кредиту підприємству при наявності у нього попереднього несплаченого кредиту (навіть коли строк погашення першого кредиту ще не настав і підприємство не є боржником). В період хиткості банківської системи, отримання другого кредиту і навіть овердрафту майже неможливе.

Четверте. Витрати підприємства, пов'язані з обслуговуванням довгострокового кредиту (страхування майна, його оцінювання при наданні кредиту і зміні умов кредитування, оплата нотаріальних послуг, внесення застави у реєстри рухомого і нерухомого майна та ін.) практично незмінні на протязі всіх років кредитування.

Витрати, пов'язані зі сплатою відсотків за кредит і комісією за обслуговування кредитної лінії залежать від схеми надання і погашення кредиту, яка, як зазначалося раніше, розробляється банком на свій розсуд.

П'яте. За стані два роки НБУ шість разів змінював облікову ставку, яка є базою для встановлення комерційними банками платні за кредити. Більш того, ці ставки не просто змінювалися (що само по собі є ознакою нестабільності фінансового ринку України), вони зросли в 3,16 рази станом на 4.03.2015 р. і дещо знизились станом на 03.03.2016 р. - 22%. Такі зміни загрожують підприємству – позичальнику таким чином: в формах кредитних договорів практично всіх комерційних банків є пункт про зміну умов договору, в якому банки намагаються наголошувати на тому, що в разі зміни облікової ставки НБУ банк залишає за собою право змінити відсоткову ставку за раніше наданими кредитами. При чому, слід зауважити, майже ніколи банки не звертаються до підприємств з пропозицією знизити відсоткову ставку (а вона з 28.08.2015 р. знизилась на 8%) і дуже швидко реагують на її

підвищення, підвищуючи плату за кредит. Тому підприємство завжди залишається «у зоні ризику» підвищення плати за кредит, яка доволі часто приводить і до неможливості повернення самого тіла кредиту.

Якщо ж менеджери підприємства при розробці бізнес - плану для отримання кредиту в банку зможуть зробити грамотне техніко-економічне обґрунтування і обмежаться при пошуку джерел фінансування банківським кредитом, рекомендуємо звернути увагу на такий різновид кредиту як кредитна лінія.

Кредитна лінія зазвичай відкривається у межах крупного контракту, який виконується довгостроково («рамочна кредитна лінія») або в межах фіксованого строку кредитних відносин банку з клієнтом («револьверна кредитна лінія»).

Розрахунок вартості обслуговування кредитної лінії не має відмінностей від розрахунку звичайного кредиту за стандартною схемою. Але це в даному випадку вважається песимістичним прогнозом. Кредитна лінія тим і відрізняється від звичайного кредиту, що вона може то зменшуватися, то збільшуватися. Цим процесом керує не банк, а підприємство, тому з метою зменшення своїх витрат воно буде намагатись всі кошти, що надходять від реалізації продукції акумулювати на позичковому рахунку, тим самим зменшуючи сплату відсотків за користування зменшеними сумами траншів.

Зважаючи на це, а також враховуючи, що на придбання і монтаж обладнання кошти надходять від банку не одноразово, а певними сумами (траншами), найвигіднішим варіантом фінансування процесу запуску нового виробництва буде саме відновлювальна кредитна лінія.

Досвід свідчить, що для розрахунку ефективності використання кредитних ресурсів слід приймати так званий песимістичний прогноз (тобто, вважати, що вся сума отриманих з кредитної лінії коштів буде постійно знаходитись в обігу у підприємства. Але на практиці витрати підприємства при кредитуванні за допомогою відновлювальної кредитної лінії на 10 - 15%

нижче запланованих, тобто вартість кредитної лінії для підприємства стане нижчою за вартість кредиту за стандартною схемою.

Результати розрахунків дозволяють зробити висновок про те, що з поки що розглянутих шляхів залучення коштів на підприємство з метою підвищення рентабельності і прибутковості за рахунок оновлення виробництва, найприйнятнішим є відкриття кредитної лінії у комерційному банку. Цей вид залучення коштів не є найдешевшим, але враховуючи ряд об'єктивних і суб'єктивних факторів, що мають місце при розгляданні цього питання, реальніше за все, підприємство зможе отримати банківський кредит, хоча до розрахованої суми вартості цього залучення слід врахувати ще додаткові витрати, такі як нотаріальне засвідчення договору застави, страхування предмету застави, його експертна оцінка.

Таким чином робимо висновок, що економічний стан підприємства можна поліпшити за допомогою залучених коштів. Але при цьому дуже важливо зберігати співвідношення власних і залучених ресурсів та, звичайно ж, грамотно визначити вплив на фінансовий стан підприємства процентної ставки за кредит.

На етапі вибору стратегії залучення додаткового фінансування підприємству слід розрахувати, чи призведе залучення коштів до підвищення економічної рентабельності, при цьому плече важеля має знаходитися в нормативному значенні, тобто не призвести до втрати підприємством фінансової автономії.

В роботі було розглянуто особливості залучення саме банківського кредиту для оновлення чи поповнення основних засобів підприємства. Розгляд альтернативних варіантів кредитного фінансування модернізації обладнання дозволить знайти можливий і найбільш прийнятний спосіб його придбання. Необхідними умовами прийняття оптимальних рішень є наявність критеріїв вибору відповідно до їх значущості для суб'єкта господарювання.